УДК 371.13:004 **Воропай Н.А.**

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У сучасному суспільстві однією з провідних, ключових вимог до кваліфікованого фахівця є володіння ним сукупністю компетентностей. Однією з таких є самоосвітня компетентність. Сьогодні пошук та обґрунтування шляхів формування даної якості розглядається в якості складного інноваційного завдання роботи вищої школи.

Ключові слова: самоосвітня компетентність, самоосвітня компетентність майбутнього вихователя.

Сьогодні в якості однієї із принципово нових стратегій підготовки майбутніх фахівців виступає орієнтація освіти на розвиток здатності вчитися протягом життя як основи безперервного навчання в контексті як особистого професійного, так і соціального життя. Це обумовлено багатьма факторами, і насамперед, зміною освітньої парадигми, сутність якої полягає в зміщенні акценту із засвоєння обсягу інформації на "вільний розвиток людини", на творчу ініціативу, самостійність майбутнього вихователя.

У сучасному суспільстві однією з провідних, ключових вимог до кваліфікованого фахівця є володіння ним сукупністю компетентностей, однією з яких є самоосвітня. Слід зазначити, що вона є системоутворюючою, оскільки органічно поєднує у власному розвитку формування всіх інших компетентностей, будучи не тільки метою, але й засобом ефективного розвитку особистості в процесі професійної освіти. Таким чином, проблема розвитку самоосвітньої компетентності отримала сьогодні особливу актуальність.

Проблема компетентнісного підходу до процесу підготовки фахівців зумовлює чітке розуміння не тільки сутності, а й структури та особливостей професійних компетенцій у галузі освіти. Цьому питанню присвячені дослідження І.Агапова, В.Болотова, Ю.Громико, С.Додоки, О.Дахіна, І.Зимньої, Т.Іванової, В.Кальней, В.Краєвського, Г.Левітаса, В.Ледньова, Г.Селевко, В.Сєрікова, А.Хуторського, С.Шишова та ін.

На стиці XX-XXI ст. вітчизняні науковці Н. Бібік, І. Зязюн, Н. Кічук, О. Овчарук, Л.Петухова, О. Пометун, О. Савченко, Л. Хоружа та ін. активно розробляють проблеми набуття і використання молоддю життєво важливих компетентностей.

Сьогодні педагогічною наукою здійснюється активне впровадження компетентнісного підходу в процес навчання вищих навчальних закладів. Так, ученими визначено ключові компетентності, їхню ієрархію, досліджено сутність компетентності, шляхи її формування. Однак проблема формування самоосвітньої компетентності особистості з метою вирішення життєвих питань, самовдосконалення своєї особистості в інтелектуальній, духовній, професійній сферах вимагає теоретичних досліджень і практичного вирішення.

Означеній проблемі присвячені дослідження науковців Росії та України (І.Преображенська, Н.Коваленко, О.Фоміна, Л.Білоусова, О.Кисельова).

Метою статті є розкриття поняття "самоосвітня компетентність", а також опис методичного забезпечення формування означеної якості.

Слід зазначити, що якість сформованості ключових компетентностей майбутнього вчителя початкових класів обумовлено рівнем розвитку його самоосвітньої компетентності, яку варто розглядати як фактор соціальної конкурентоспроможності випускника, оскільки вона дозволяє одержати якісну вищу освіту, опанувати професією, досягти необхідної кваліфікації, при необхідності перемінити спеціальність.

Самоосвітня компетентність – інтегративна особистісна властивість, що забезпечується емоційно-ціннісним відношенням до саморозвитку й самоосвітньої діяльності, системою знань про планування й реалізацію самоосвітньої діяльності, про

способи самовиховання; суб'єктно-особистісним досвідом продуктивного вирішення проблем розвитку, розробки й реалізації моделей підготовки студентів до самоосвітньої діяльності; готовністю до безперервного саморозвитку якостей професіонала, самовдосконаленню, самоосвіті в області майбутньої професії [7].

У дисертаційній роботі І.Преображенської зазначається, що *самоосвітня компетентність* – це особистісно-професійна якість спеціаліста, яка виявляється в його здатності до постановки мети та завдань самоосвітньої діяльності, орієнтування в інформаційно-професійному просторі, вироблення власної системи самостійної пізнавальної діяльності, до вибору та ефективному застосуванню сучасних засобів інформаційної підтримки самоосвіти [5].

Аналіз наукових джерел дозволяє стверджувати, що самоосвітня компетентність особистості передбачає наявність: системи цінностей, усвідомлення важливості освіти в сучасному житті, особистісної відповідальності за власне життя; системи знань про методи пізнання, інформаційний пошук; уміння та прагнення використовувати їх у навчанні, для потреб власної самоосвіти, у повсякденному житті; активної позиції; здатність до самоосвіти, організації власних прийомів самонавчання; відповідальність за рівень власної самоосвітньої діяльності; гнучкість застосування знань, умінь і навичок в умовах швидких змін; постійний самоаналіз, контроль своєї діяльності [2; 3].

Крім того, розгляд та аналіз різних підходів до поняття "самоосвітня компетентність майбутнього вихователя", дали змогу сформулювати узагальнене визначення. *Під нею ми розуміємо якість особистості педагога, що характеризується здатністю та готовністю до безперервної самоосвіти у професійній сфері, а також до використання можливостей інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища з метою забезпечення ефективності цієї діяльності.*

Формування самоосвітньої компетентності – це складний індивідуально-психологічний процес, який відбувається на основі інтеграції теоретичних знань і практичних умінь, а також певного набору особистісних якостей. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації самоосвітньої діяльності студентів допомагає інтегрувати різні форми їхньої діяльності, надаючи процесу навчання більшої інтенсивності.

Основними перевагами використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі самоосвіти студентів є: можливість студента визначати власний темп і рівень виконуваних завдань; можливість інтегрування логічного й образного способів засвоєння інформації; активізація самостійної роботи студентів за рахунок посилення наочності й залучення студентів до розробки матеріалів і презентацій; інтерактивна взаємодія (при дистанційному навчанні); гнучкість і інтеграція різних типів мультимедійної навчальної інформації.

Інформаційно-комунікаційні технології навчання дозволяють підвищити якість організації самоосвітньої діяльності студентів, створюючи комфортне інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище, що є засобом розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх вихователів дошкільних закладів.

Однак, наявність самих інформаційно-комунікаційних технологій ще не свідчить про високий рівень організації самоосвітньої студентів, оскільки, перш за все, потребує наявності достатньої кількості та високої якості програмних продуктів, що повинні бути розроблені з усіх професійно-орієнтованих фундаментальних предметів. При цьому, у створенні такого навчально-методичного електронного забезпечення слід враховувати й наявність у викладачів стимулів для організації самостійної роботи студентів саме таким способом, їх рівня оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями навчання, а також усвідомлення ними необхідності розробки методичних рекомендацій, тестів, контрольних, творчих завдань засобами цих технологій. Адже, саме від викладача, якості його навчально-методичного продукту залежить ставлення студентів до виконання самостійної роботи, що, на нашу думку, відбивається на її ефективності й результативності.

З огляду на це, а також з метою ефективної організації самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів дошкільних закладів разом з професором Л. Петуховою був створений програмний продукт Web-мультимедіа енциклопедія "Історія загальної та дошкільної педагогіки" для вищих навчальних закладів (Авторське свідоцтво № 50516 від 30.07.2013 р.).

Для початку роботи з Web-мультимедіа енциклопедією "Історія загальної та дошкільної педагогіки" необхідно в панелі навігації ввести адресу сайту: http://izdp.ksu.ks.ua/. Після переходу за даною адресою перед користувачем відкривається вітальна сторінка Web-мультимедіа енциклопедії "Історія загальної та дошкільної педагогіки" (рис. 1).

Рис. 1 – Вітальна сторінка Web-мультимедіа енциклопедії "Історія загальної та дошкільної педагогіки"

Як бачимо з рисунку, на сторінці представлене вітальне слово автора, у якому надається певна інформацію про проект, зазначаються основні завдання курсу, пояснюються підходи до викладу матеріалу, наводиться короткий опис розділів, а також подане запрошення до користувача поринути у дивовижний світ історії педагогіки, розширити власний кругозір.

Слід відмітити, що система має три рівні персоніфікованого доступу до ресурсів сайту: студент, викладач, адміністратор. Рівні доступу відрізняються пунктами Меню сайту. Так, права на роботу з розділом "Журнал" є лише у викладача. У свою чергу, адміністратор має право редагувати змістове наповнення ресурсу, надавати технічну підтримку користувачам.

Для початку роботи з ресурсами Web-мультимедіа енциклопедії "Історія загальної та дошкільної педагогіки" кожен користувач повинен зареєструватися. У протилежному випадку деякі ресурси можуть бути недоступні. Після реєстрації для входу на сайт йому необхідно у верхньому правому кутку натиснути клавішу "Вхід". Перед користувачем з'являється вікно, в якому вводиться логін і пароль, вказані при реєстрації.

Таким чином, у результаті цієї підготовчої роботи користувач отримує доступ до усіх ресурсів Web-мультимедіа енциклопедії, має змогу переглядати зміст її структурних компонентів.

Обравши розділ ***"Робоча програма"*** ми маємо змогу переглянути підрозділи "Пояснювальна записка", "Навчально-тематичний план" і "Програма курсу".

У підрозділі "Пояснювальна записка" можна познайомитися з основними завданнями курсу та вказівками щодо самостійної підготовки до занять з курсу "Історія загальної та дошкільної педагогіки". Також користувач знайомиться зі структурними компонентами

семінарських занять, які сприяють розвитку критичності мислення та творчої активності студентів.

Під час роботи з розділами ***"Навчально-тематичний план"*** і ***"Програма курсу"*** студент має можливість ознайомитися з погодинним плануванням лекційних, семінарських та індивідуальних занять, переліком тем, що вивчатимуться. Ці підрозділи можна вважати корисними та необхідними, оскільки вони дають можливість на початку вивчення курсу визначити для себе повний обсяг і напрямок роботи під час опанування навчальної дисципліни.

При виборі пункту меню ***"Змістові модулі"*** перед користувачем відкривається сторінка з переліком основних модулів, протягом яких буде вивчатися даний курс. Кожна назва модуля є гіперпосиланням, при натисканні якого відкривається сторінка з відповідними лекційним, семінарським блоками, блоком самостійної роботи та підсумковою текою.

Надзвичайно цікавим пунктом головного меню проекту є ***"Тека творчих завдань"***, який містить два структурні компоненти: "Відеофрагменти" і "Кросворди". Під час самоосвітньої діяльності студент може використовувати кейс-метод, що представлений на сайті фрагментом педагогічного фільму з певної теми. При цьому студент має змогу його продивитися, попередньо дізнатися зміст сюжету, а згодом відповісти на проблемне питання. Цей вид роботи допомагає за невеликий проміжок часу цілісно побачити педагогічну проблему та намітити шляхи її вирішення, розвиває професійну свідомість і творче мислення, формує позитивне емоційно-ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності. Робота з фрагментами фільмів сприяє розвитку творчих здібностей, реалізує вміння працювати за зразком, проектуючи отримані знання на власний досвід.

На особливу увагу заслуговують кросворди, що розташовані у теці творчих завдань. Користувач безпосередньо працює з компонентом, який являє собою готовий кросворд, що заповнюється on-line. Серед особливостей можна виділити наступні: підсвічування позиції слова у кросворді (при наведенні курсору на питання виділяється слово і навпаки, при наведенні курсору на слово виділяється питання, на яке необхідно відповісти); можливість скористуватися підказкою (у вигляді однієї букви, слова або всього кросворду); перевірка правильності відгаданого слова чи всього кросворду (відповідна вкладка, що розташована у верхньому лівому кутку вікна). Робота з таким видом творчих завдань сприяє зацікавленості студентів, підвищується їхнє прагнення знаходити правильні відповіді шляхом вивчення додаткової літератури.

У процесі самоосвітньої діяльності майбутнім учителям корисним буде знайомством з розділом ***"Мультимедіа галерея"***. У ній представлені короткі біографічні відомості про видатних філософів і педагогів різних історичних епох, наведені їхні основні педагогічні погляди, перелік педагогічних праць.

Наступний розділ проекту – ***"Презентації"*** – є, на нашу думку, корисним і необхідним для самостійного засвоєння знань з курсу. Кожна презентація виконана у форматі PowerPoint та передбачає чергування слайдів, на яких розміщені текст, фотографії, малюнки, діаграми, графіки, відеофрагменти. Перегляд супроводжується звуковим оформленням – музикою або ж голосовим коментарем диктора. Слід зазначити, що це один з найбільш функціональних та ефективних засобів під час підготовки до лекцій, семінарських та індивідуальних занять.

У розділі ***"Екзаменаційний мінімум"*** користувачеві пропонується перелік основних питань, які передбачають обговорення на екзамені. Це дозволяє студенту спланувати діяльність щодо самостійної підготовки до іспиту, здійснити

Інший структурний компонент мультимедійної екциклопедії, який є важливим у процесі самоосвіти, – ***"Глосарій"*** організовано таким чином, що необхідний термін можна знайти, переглянувши всі слова на певну літеру або ж скориставшись пошуковою системою. Робота з даним розділом дозволяє поповнювати словниковий запас майбутнього вчителя початкової школи, розширювати кругозір у галузі педагогічної науки.

Розділ ***"Тестовий контроль"*** представляє собою доступну та легку у використанні програму, що надає можливість перевірити рівень знань з певної теми. Під час проходження тестування ведеться відлік часу та підрахунок балів. Відлік часу виступає зовнішнім стимулом до розв'язання тесту, що спонукає студента працювати в оптимальному навчальному режимі. Після виконання тестових завдань користувач отримує звіт, у якому наводиться кількість набраних балів, кількість правильних відповідей і перелік питань, на які була надана неправильна відповідь.

Серед усіх розділів проекту не останнє місце посідає ***"Журнал"***, де відбувається фіксування результатів проходження тестів користувачем. Обравши даний розділ, з'являється вікно, у якому користувач може знайти своє прізвище, назву тесту, результат і дату проходження, а також рекомендовану оцінку.

Таким чином, відбувається постійний самоконтроль і стимулювання студента до самоосвітньої діяльності завдяки як корекції своїх знань з певної теми, так і очікуванню оцінки за проведену роботу, що створює для нього досить сильну зовнішню мотивацію, що згодом переходить у внутрішню. Студент стає суб'єктом власної навчально-пізнавальної діяльності й сам зацікавлений у своїй систематичній самоосвіті. Така організація роботи студентів значно ефективніша за традиційну, адже спрямована на діяльність самого суб'єкта навчання, створює сприятливе інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище, що постійно допомагає студентові у навчанні.

Слід зазначити, що ресурси web-мультимедіа енциклопедії дозволяють використовувати їх під час вивчення майже всіх дисциплін педагогічного циклу. Крім того, використання комп'ютера змінює співвідношення методів, форм, засобів навчання, призводить до змін обсягу й змісту навчального матеріалу, компресії інформації, логічного та стилістичного її опрацювання, варіативності у виборі видів і способів подання навчального матеріалу, забезпечує індивідуальну та диференційовану роботу над навчальним матеріалом, розширює сфери самостійної роботи з елементами дослідницької діяльності.

Таким чином, зростання ролі ІКТ у багатьох видах людської діяльності цілком природно спричинює зміни в системі освіти, спрямовані на переорієнтацію навчально-виховного процесу з суто репродуктивних механізмів мислення на заохочення творчої активності студентів, що розвиватиметься на базі належного інформаційного забезпечення. Використання ІКТ у навчальному процесі може забезпечити передачу знань і доступ до різноманітної навчальної інформації нарівні, а іноді й інтенсивніше й ефективніше, ніж за традиційного навчання**.**

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білоусова Л.І. Технологія формування у майбутніх педагогів компетентності самоосвіти з використанням потенціалу інформаційно-навчального середовища /Л.І. Білоусова, О.Б. Кисельова //Інформаційні технології в освіті: [зб. наук. праць] /Гол. ред. Співаковський О.В. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2009. – Випуск ІІІ. – С. 11-20.
2. Иванютина В.И. Формирование ключевых компетентностей учеников на уроках математики [Электронный ресурс] /В.И. Иванютина. – Режим доступа: http://festival.1september.ru/articles/416315/
3. Коваленко Н.В. Формування самоосвітньої компетентності учнів основної школи сільської місцевості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.09 /Н.В. Коваленко. – К., 2009. – 20 с.
4. Петухова Л.Є. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів: дис. … доктора пед. наук. /Л.Є. Петухова. – Одеса, 2009. – 564 с.
5. Преображенская И.Н. Формирование самообразовательной компетентности студентов художественно-графических специальностей (на материале дисциплин информационного цикла): дис. … канд.. пед. наук: 13.00.08 /И.Н.Преображенская. – Воронеж, 2008. – 205 с.

6. Фомина Е.Н. Формирование самообразовательной компетентности студентов на основе применения модульной технологии (на примере средних профессиональных учебных заведений): автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 "Теория и методика профессионального образования" /Е.Н. Фомина. – Волгоград, 2007. – 24 с.
7. Чеботарева Е.С. Информационные технологии в развитии самообразовательной компетентности студентов [Электронный ресурс] /Е.С. Чеботарева. – Режим доступа: http://ito.edu.ru/2008/Kursk/II.html.

Воропай Н.А.

МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ САМООБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ УЧЕРЕЖДЕНИЙ

В современном обществе одним из ведущих, ключевых требований к квалифицированному специалисту, в частности начального образования, является владение им совокупностью компетентностей. Одной из таких является самообразовательная компетентность. Сегодня поиск и обоснование путей формирования данного качества рассматривается в качестве сложного инновационного задания работы высшей школы.

Ключевые слова: самообразовательная компетентность, самообразовательная компетентность будущего воспитателя.

Voropay N.A.

METHODOLOGICAL SUPPORT OF THE FORMATION SELF-EDUCATIONAL COMPETENCE OF THE FUTURE EDUCATORS PRESCHOOL ESTABLISHMENTS

Bringing the objectives and content of modern system of Ukrainian higher education in accordance with the requirements of Bologna Convention provides a shift of emphasis from the formation of students' system of knowledge to creation the conditions for their independent active search. In modern society, one of the leading, key requirements for a qualified professional, in particular primary education is the possession of competencies totality. One of such is the self-educational competence. Today the search and substantiation of the ways to form the quality is considered as a complex of innovative tasks for university work

Key words: selfeducational competence, selfeducational competence of future educator.

УДК 371.13:372.4+37.036.5 **Габеркорн І.І.**

ДИДАКТИЧНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті теоретично обґрунтована дидактична модель системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку творчих здібностей молодших школярів. Спроектовано умовипідготовки студентів до розвитку творчих здібностей учнів. Охарактеризовано основні етапи зазначеної дидактичної моделі.

Ключові слова: дидактична модель, підготовка майбутніх учителів, умови підготовки, формування готовності студентів.

Головною метою сучасної освіти України є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості. Вища школа має готувати висококваліфікованих майбутніх учителів початкових класів, здатних до розвитку творчої особистості учня. Фахова підготовка студентів здійснюється через зміст освіти, професійні навички та уміння, що формуються в процесі оволодіння основами професії.

Підготовка сучасного студента педагогічного навчального закладу повинна передбачати таке перетворення системи знань та умінь, отриманих під час навчання, що дозволяє кожній навчальній дисципліні стати засобом формування готовності майбутніх